

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Пламен Александров Панайотов

относно дисертационния труд за придобиване на научната степен „доктор на юридическите науки” на тема **„Исключващи вината обстоятелства по българското наказателно право (Теоретичен модел за усъвършенстване на законодателството)”** от проф. д-р Румен Илиев Марков

Публикуваният по посочената тема монографичен труд на проф. д-р Румен Марков представлява първото в българската наказателноправна теория широкомащабно, цялостно и задълбочено изследване на изключващите вината обстоятелства. Достигането до съществени научни резултати по такава тема предполага не само висок експертен капацитет, но и богата обща култура. Проф. Марков ги притежава. Той е един от най-изявените у нас учени и преподаватели в областта на наказателното право.

Анализът и достигнатите изводи се основават на тълкуването на разпоредби не само от нашето законодателство, но и от това на ЕС, както и от законодателството на редица други държави. Посоченият подход води до обособяване и изясняване на цялото приложимо право по основните въпроси, които са разисквани в труда. Достигнатите обобщения представляват значителен принос към наказателноправната теория като цяло. Наред с това следва да се подчертае, че дисертационният труд има голяма практическа стойност не само за правоприлагащите органи в наказателната област. Направеният анализ на нормативните актове на ЕС, които са относими към предмета на изследването, позволява на органите на изпълнителната и на законодателната власт лесно да се ориентират за степента на съответствие на националното ни наказателно право с

регламентираните в тях стандарти. Очертаните случаи, в които те не са правилно тълкувани и съответно съобразени, следва да послужат като основание за предприемане на необходимите стъпки от компетентните държавни органи за промени в българското законодателство. За практическата ползност на труда допринася и аналитичното изследване на практиката на ВС и ВКС по разискваните проблеми.

Освен обобщено посочените достойнства на труда, които обуславят неговата новост, актуалност, високата му теоретична и практическа стойност, същият се характеризира и с множество конкретни приносни моменти, част от които са следните:

- изяснени са условията, които предпоставят възможността да се постави въпросът за наличие на обстоятелство, изключващо вината. Тези условия са: вменяемост на деџа, извършено от него деяние, деянието да е общественоопасно, обективна съставомерност на извършеното деяние /с. 13 и сл./;

- не само с оглед на посочените условия се поддържа ключовото за наказателното право разбиране, че съзнаването на противоправността и на наказуемостта на деянието не се включва в съдържанието на вината /с. 17, с. 98-99, с. 158-160/;

- ясно са разграничени понятията вменяемост, липса на вменяемост /не-вменяемост/ и вина. Подчертава се, че липсата на вменяемост обхваща не само хипотезите на невменяемост /с. 18 и сл./;

- посочени са последиците за наказателното право от евентуалното регламентиране на наказателна отговорност за юридически лица. Съобразявайки тези последици авторът не го препоръчва /с. 22-23/;

- изтъква се с основание, че терминът "деяние" не следва да се използва за обозначаване на посегателство, извършено в състояние на

невменяемост, както в НК /чл. 89-90/, така и в съдебната практика /с. 23-24/;

- изяснено е отношението между понятията деяние, обществена опасност, обективна съставомерност на деянието. Подчертана е необходимостта от съобразяване на хипотезите на малозначителност на деянието по смисъла на чл. 9, ал. 2 НК както и на обстоятелствата, изключващи обществената опасност и противоправността на деянието, когато се преценява възможността за прилагане на нормите на чл. 14-16 НК /с. 45/;

- изключващите вината обстоятелства са дефинирани в тесен и в широк смисъл /с. 56/;

- подчертава се, че задълбоченото осмисляне на социалното предназначение на изключващите вината обстоятелства, може да се осъществи само в контекста на разискване на въпроса за наличие или липса на свобода на волята. Затова и авторът е категоричен, че деянието на субекта, извършено при изключващо вината обстоятелство, не изразява неговата свободна воля /с. 9, с. 73/;

- съпоставително се акцентира върху онова, което е специфично за всяко от обстоятелствата, изключващи вината /с. 75/;

- изследването допринася за изясняване на грешката относно причинната връзка /с. 122 и сл./;

- аргументирана е тезата, че понятието "обратна грешка" е с по-широк обхват от понятието "мнимо престъпление" /с. 141 и сл./;

- вниманието, на което деецът е способен към момента на осъществяване на деянието, е изяснено като ключов критерий при преценяване на въпроса дали той е действал непредпазливо или при условията на случайно деяние /с. 181-184/;

- съпоставително са разгледани грешката и случайното деяние /с. 196 и сл./;

- изяснени са същността и наказателноправните последици от прилагане на института по чл. 16 НК - изпълнение на противоправна служебна заповед /с. 240 и сл./;

- след системен и задълбочен анализ е аргументирана необходимостта от отмяна на разпоредбите на чл. 16а НК /с. 260 и сл./;

- в съответствие с вижданията на автора по разискваните проблеми са обосновани редица предложения de lege ferenda /с. 51, с. 110-111, с. 121, с. 377-380/.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Поради изложеното считам, че предложеният дисертационен труд на тема „Изключващи вината обстоятелства по българското наказателно право (Теоретичен модел за усъвършенстване на законодателството)” изпълнява всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, поради което давам положителна оценка и предлагам да бъде присъдена на проф. д-р Румен Илиев Марков научната степен „доктор на юридическите науки”.

гр. София

Изготвил становището:

май 2019 г.

/проф. д-р Пламен Панайотов/

REVIEW

from prof. dr. Plamen Alexandrov Panayotov

on the dissertation thesis for acquiring the scientific degree „Doctor of Legal Sciences“ entitled **“Exculpatory circumstances in Bulgarian Criminal Law (Theoretical Model for Improving the Legislation)”** with author prof. dr. Rumen Iliev Markov

The monographic work published by prof. dr. Rumen Markov on the topic stated above is the first exhaustive, thorough and discerning study of the exculpatory circumstances in Bulgarian Criminal law theory. Achieving substantial scientific results on such a subject requires not only high expertise and intellectual capacity but also vast interdisciplinary knowledge. Prof. Markov has all these qualities. He is one of the most prominent Bulgarian scientists and professors in the field of Criminal law.

The analysis and conclusions reached are based on the interpretation of provisions not only of our legislation but also of that of the EU as well as the legislation of a number of other countries. This approach leads to differentiation and clarification of all applicable law on the main issues that are discussed in the work. The synthesized conclusions are a significant contribution to the Criminal law theory as a whole. In addition, it should be emphasized that the dissertation work has a great practical value not only for law enforcement bodies in the field of Criminal law. The analysis of EU legislation relevant to the subject of the study allows the executive and the legislative authorities to easily establish the degree of compliance of our national Criminal legislation with the standards set in the acts of EU law. The outlined provisions in which they are not properly interpreted and appropriately transposed should serve as the basis for taking the necessary steps by the competent state authorities for amendments in Bulgarian

legislation. The study of the Supreme Court and the Supreme Court of Cassation case-law provides even greater contribution for law enforcement of the discussed provisions.

In addition to the above-mentioned summary of the merits of the dissertation, which determine its novelty, its relevance, its high theoretical and practical value, the work is also characterized by a number of concrete contributions, some of which are the following:

- The prerequisites for the existence of exculpatory circumstances are clarified. These prerequisites are: the criminal sanity of the perpetrator, the commission of a criminal act, the social harmfulness of the act, the act meets all objective elements of the statutory *corpus delicti* /p. 13 et seq./;
- Not only in the light of these prerequisites is expounded the key criminal law concept that the offender's awareness of the unlawfulness and the punishability of the act is not a part of *mens rea* /p. 17, pp. 98-99, pp. 158-160/;
- The concepts of criminal sanity, lack of criminal sanity /non-sanity/ and *mens rea* are clearly differentiated. It is emphasized that non-sanity includes not only the hypotheses of classical criminal insanity /p. 18 et seq./;
- The Criminal law consequences of the possible regulation of criminal liability for legal entities are stated. Considering these consequences, the author does not recommend it /pp. 22-23/;
- The author strongly argues that the term "act" should not be used to refer to an offense committed in a state of insanity neither in the Criminal Code /pp. 89-90/, nor in the case-law /pp. 23-24/;

- The interrelations between the concepts of an act, social harm of the act, and its meeting of all objective elements of the statutory corpus delicti are clarified. The author puts an emphasis on the need to take into account the cases of insignificance of the act according to Art. 9, para. 2 of the Criminal Code as well as the excusatory circumstances, when the act is neither socially harmful, nor unlawful, before assessing the possibility of exculpation on grounds of art. 14-16 of the Criminal Code /p. 45/;
- The exculpatory circumstances are defined in a narrow and a broad sense /p. 56/;
- It is emphasized that a profound understanding of the social function of the exculpatory circumstances can only take place in the context of discussing the question of the existence or lack of free will. Therefore, the author categorically concludes that the act committed in exculpatory circumstances does not express the actor's free will /p. 9, 73/;
- A comparative emphasis on the features of each exculpatory circumstance is made /p. 75/;
- The research contributes to clarifying the mistake in causation /p. 122 et seq./;
- The notion that the concept of "counter mistake" is wider than the concept of "false crime" is proved /p. 141 et seq./;
- The attention that the perpetrator is capable of at the time when the act is committed is clarified as a key criterion in determining whether he acted negligently or accidentally /pp. 181-184/;

- The exculpatory mistake and the accidental act are compared /p. 196 et seq./;
- After a systematic and thorough analysis, the need to repeal the provisions of Art. 16a of the Criminal Code is proved /p. 260 et seq./;
- In line with the author's views on the issues under discussion, a number of de lege ferenda proposals have been substantiated /p. 51, pp. 110-111, p. 121, pp. 377-380/.

CONCLUSION

For all of the above stated reasons, I consider that the proposed dissertation entitled “Exculpatory circumstances in Bulgarian Criminal Law (Theoretical Model for Improving the Legislation)” meets all the requirements of the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act, which is why I give a positive review and propose the scientific degree "Doctor of Legal Sciences" to be awarded to prof. dr. Rumen Iliev Markov.

Sofia

Reviewer:

May 2019

/prof. dr. Plamen Panayotov /